

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/363582754>

Непотифічний умисел порушника ст. 27 Закону про запобігання корупції

Conference Paper · April 2022

DOI: 10.5281/zenodo.6967716

CITATIONS

0

1 author:

Viacheslav Hladky

Volodymyr the Great Educational and Scientific Institute of Law

73 PUBLICATIONS 45 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

INVITATION TO GLOBAL RESEARCH COLLABORATION ON MEDICINAL AND AROMATIC PLANTS [View project](#)

Certificate of Participation [View project](#)

DOI:

Непотифічний умисел порушника: ст. 27 Закону про запобігання корупції

*Гладкий В. В., науковий керівник – Сіроха Д. І.
Інститут права*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Корупція є феноменом, обумовленим певною девіантною поведінкою осіб, що спотворюють практичний вияв примату публічного інтересу над приватним, викривляють існуючий баланс цих інтересів. Складність відповідного соціально-правового явища обумовлена його значною соціальною адаптивністю (як соціального продукту), результатом чого є множина форм вияву корупції, серед яких особливого значення набуває непотизм – окремий вияв корупційного фаворитизму. При цьому слід констатувати, що в науках кримінального, адміністративного й трудового права, а також у кримінології непотизм залишається недостатньо дослідженим питанням. Наслідком цього є те, що в практичній діяльності непотифічна практика в службових стосунках може ігноруватись, а порушники обмеження спільної роботи близьких осіб не зазнають справедливих заходів юридичної відповідальності за вчиненні протиправні діяння.

Усвідомлюючи масштаб проблематики окресленого питання, а також наукові напрацювання за цим напрямом дослідження, що вже нами були раніше опубліковані, зазначимо, що для практики запобігання корупції надзвичайно актуальним наразі є наукове осмислення непотифічного умислу в порушенні ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», який є протиправним умислом, спрямованим на побудову непотифічних зв'язків в органі влади (чи долучення до вже існуючих відповідних зв'язків), незалежно від того, чи вибудовуються такі зв'язки з безпосереднім бажанням взаємодіючих акторів поступово спотворити роботу відповідного органу публічної служби.

В означеному контексті важливо звернути увагу насамперед на те, що у відповідності до п. 5 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про державну службу» на такий вид професійної публічної служби не може вступити особа, котра «в установленому законом порядку визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена». Додатково у ч. 1 ст. 20 цього Закону до осіб, котрі бажають вступити на держслужбу, передбачається встановлення певного переліку вимог, що є вимогами «до їхньої професійної компетентності, які складаються із загальних та спеціальних вимог». Приміром, особа, що претендує на зайняття посади державної служби категорії «А», повинна: (1) мати загальний стаж роботи не менше 7 років; (2) досвід роботи на посадах державної служби категорій «А» чи «Б» або на посадах не нижче керівників структурних підрозділів в органах місцевого самоврядування або досвід роботи на керівних посадах

у відповідній сфері не менш, як 3 роки; (3) вільне володіння державною мовою, володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи. У той же час особа, котра претендує на зайняття посади державної служби категорії «В», повинна мати вищу освіту ступеня молодшого бакалавра або бакалавра, а також вільно володіти державною мовою. Тобто, вимоги щодо дієздатності особи, котра претендує на вступ на державну службу, а також вимоги щодо професійної компетентності (навіть для посад категорії «В») сукупно вказують на те, що ці особи повинні володіти певним обсягом інтелектуальних здібностей, зокрема й тих, що виявляються в спроможності критично мислити, прогнозувати наслідки своїх дій (та бездіяльності) в службовій діяльності та в позаслужбовий час.

Отже, в контексті питання осмислення можливостей констатації протиправного умислу (а саме непотифічного умислу) у випадку наявності об'єктивної сторони порушення ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», слід виходити із наступного:

(1) *щодо особи, котра претендує на вступ на державну службу:*

(а) відповідна особа, бажаючи реалізувати право на працю шляхом об'єктивації права на доступ до державної служби, повинна володіти мінімальними знаннями законодавства України. У вимірі цієї вимоги можемо дійти висновку, що для такої особи повинні бути добре відомими ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», ст. 32 Закону України «Про державну службу», ст. 12 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (також аналогічні норми, закріплені в низці спеціальних статутних законодавчих актів, що поширюють свою дію на органи системи правосуддя, на органи прокуратури та ін.), у яких для державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування встановлюються обмеження реалізації права на доступ до професійної публічної служби, аргументоване заборонаю непотизму в органах публічної влади, як виду окремої форми корупції – фаворитизму;

(б) вимоги до належного рівня психофізіологічного здоров'я та інтелектуального потенціалу особи, котра претендує на вступ на державну службу, сукупно засвідчують спроможність такого суб'єкта повною мірою усвідомлювати суспільну шкоду (в окремих випадках – небезпечність) непотизму, а також той факт, що під час реалізації права на доступ до державної служби така особа мала розумову спроможність осмислювати те, що в результаті реалізації нею права на працю вона зможе обійняти посаду на публічній службі в умовах прямого підпорядкування близькій особі чи в умовах, коли близька особа буде прямо підпорядкована їй;

(2) *щодо посадової особи органу публічної служби, котра відповідає за дотримання організаційного правопорядку та контролює дотримання вимог антикорупційної безпеки в органі публічної*

влади (зокрема в частині запобігання непотифічній практиці): будь-який професійний публічний службовець повинен знати (повною мірою усвідомлювати) про свої трудові (службові) обов'язки, режим функціонування публічної служби в Україні, а також про наслідки порушення трудової (службової) дисципліни у вигляді неналежного дотримання чи умисного порушення антикорупційних обмежень і заборон. Вказане також стосується й розуміння такою особою вимог до здійснення кадрових процедур, а також засад належного здійснення антикорупційного кадрового менеджменту в організації (установі, на підприємстві).

Викладене дає підставу стверджувати, що особи, які претендують на зайняття посад державної служби, а також особи, котрі перебувають на державній службі: (1) знають та адекватно осмислюють соціально-юридичну сутність обмеження спільної роботи близьких осіб, зміст поняття «пряме підпорядкування», усвідомлюють об'єктивний прояв цих відносин прямої організаційної чи правової залежності; (2) розуміють важливість та способи недопущення порушення вимоги, закріпленої в ч. 1 ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», діють у контексті вказаного правила сумлінним, відповідальним (респонсивним) чином.

Таким чином, порушення будь-якого з вказаних правил недопущення непотизму та його корупційного покровительства презюмує: (1) умисність (прямий чи непрямий умисел) відповідних протиправних дій; (2) обов'язковість настання юридичної відповідальності відносно осіб, що вчинили порушення антикорупційного законодавства в частині недопущення непотифічної практики; (3) до порушників мають застосовуватись заходи юридичної відповідальності, що будуть адекватними небезпечності (чи шкідливості) вчиненого діяння.

Поряд із тим слід наголосити на тому, що умисел в порушенні ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» не у всіх випадках може кваліфікуватись у якості непотифічного, адже в такому разі констатується, що особи, котрі претендують на вступ на публічну службу, перебувають на цій службі та/або відповідальні за недопущення непотифічної практики в організації, бажали порушити вимоги Закону з метою формування (чи долучення до вже існуючих) непотифічних відносин. Вказана обставина має вирішальне значення в процесі з'ясування характеру виниклої непотифічної практики в організації, а саме встановлення її суспільної шкідливості чи суспільної небезпечності. Ускладнює це питання той факт, що на сьогоднішній день законодавство України, забороняючи непотизм, не містить норми, котрою би безпосередньо передбачались належні юридичні заходи відповідальності (та передуючі відповідальності юридичні заходи, що призупиняють порушення) за корупційне правопорушення у формі фаворитизму

відповідного типу. Як наслідок, непотифічна практика не створює для учасників відповідної корупційної практики адекватних юридичних наслідків: (1) створюючи умови, за яких неважливим є встановлення непотифічного умислу порушників ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції»; (2) культивуючи таким чином верховенство корупції в суспільстві, що неприпустимо в сучасній цивілізованій державі, а особливо – в умовах перебігу воєнного стану, а також повномасштабних воєнних дій на всій території України. Подальше ігнорування вказаних обставин послаблює не лише рівень антикорупційної безпеки на рівні організації чи держави, але й рівень національної безпеки загалом, який став надзвичайно критичним, починаючи з 24 лютого 2022 року. Відтак, з метою посилення національної безпеки наразі потребується комплексне упорядкування режиму запобігання непотизму в Україні.